

Nove avantgarde in postmodernizem

Andy Warhol, Turkizna Marylin.

Umetnost je zapustila muzeje in galerije ter se predstavila na prostem, na mestnih trgih ali v odmaknjenih kotičkih sveta. Kot video se je pojavila na zaslonu ali pa »tekala« po ulicah v telesu umetnika, ki je samega sebe predstavljal kot živi kip. Vse to se je dogajalo na svetovni ravni, v vseh delih sveta so skoraj hkrati rasla podobno usmerjena umetnostna središča.

Na začetku šestdesetih let je umetniško iskanje dobilo planetarne razsežnosti in se začelo spreminjati z vrtooglavo naglico. Znova je oživel zanimanje za kulturno dediščino, novi mediji in materiali so širili umetniška obzorja, oblikovale so se nove, eksperimentiranja željne likovne govorice, ki so včasih segle do skrajnih meja umetniškega izražanja.

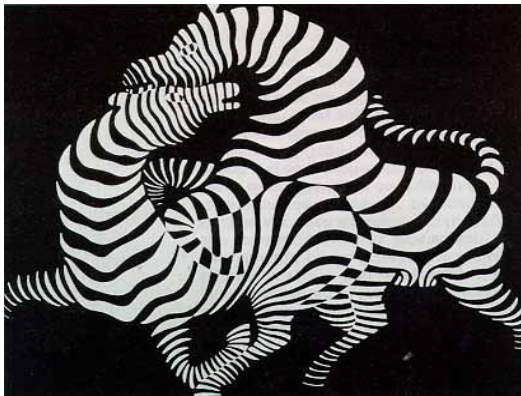
Kinetična umetnost in pop art sodita med najizrazitejše umetniške smeri tistih let. Predstavniki kinetične umetnosti so se navduševali nad industrijskim napredkom ter pri svojem ustvarjanju uporabljali tehnološke materiale, orodja in postopke. Umetniki pop arta pa so črpali navdih iz ikonografskega repertoarja porabniškega sveta. Nobena od njiju si ni želela pasivnega občinstva; gledalce sta bolj kot kdaj spodbujali k dejavnemu sodelovanju. Ready-made, industrijsko izdelani predmet, ki so ga ponovno obudili neodadaisti in novi realisti, se je v novi preobleki pojavil pod znamenjem pop arta.

Umetniška smer	Pomembno
<p>POP ART</p> <p>V zgodnjih šestdesetih letih se je v Ameriki razširila umetnostna smer, povsem različna od akcijskega slikarstva, ki je zaznamovalo prejšnje desetletje.</p> <p>Claes Oldenburg, Pogrizeno jabolko.</p> <p>Warhol, Avtoportret, leta 1986.</p>	<p>-Medtem ko so bili pri akcijskem slikarstvu v ospredju umetnikovi notranji vzgibi, pa sta psihični avtomatizem in subjektivizem zdaj prepustila prostor vsakdanjim porabniškim predmetom. Ni šlo za resnične in prave predmete, temveč njihove predelave poudarjenih razsežnosti in barv.</p> <p>-Claes Oldenburg (r. 1929) je pretirano povečeval banalne predmete in spreminjal v monumentalne skulpture zidarske žlice, tube z zobno pasto ali ščipalke za perilo. Iz mavca ali papirne kaše je oblikoval živobarvne jedi, kot so sladice, kosi mesa in podobno, ali izdeloval mehke »skulpture« pretiranih dimenzij in grotesknih oblik, ki so predstavljale stikala, pisalne stroje, umivalnike in druge predmete za vsakdanjo rabo.</p> <p>Kliknite tukaj za več o avtorju.</p> <p>-Andy Warhol (1928-87) pa je v svojih delih kričečih, drznih barv ponavljal podobe znanih izdelkov (kot so konzerve paradižnikove juhe Campbell, steklenica kokakole) ali oseb, povzdignjenih na raven mitov, kot sta Elvis Presley ali Marilyn Monroe, in s tem brez kakršnih koli čustvenih implikacij posnemal serijsko izdelavo, značilno za sodobno družbo. Z mehanskim ponavljanjem mu je uspelo celo odvzeti pomen podobam, ki so bile same po sebi dramatične.</p> <p>Kliknite tukaj za več o avtorju.</p> <p>-Demitizirajoči odnos do vrednot porabniške družbe je bil v angleškem pop artu bolj odkrit in nameren v primerjavi z nevtralnostjo, ki je prevladovala v ameriškem. Angleški umetniki pop arta so odklanjali sodobnost in jo kritično precejali. Dela Petra Blaka (r. 1932), David Hockneyja (r. 1937) in Allena Jonesa (r. 1937) prežema pretanjena satirična ost.</p> <p>Kliknite tukaj za več o Davidu Hockneyu.</p>

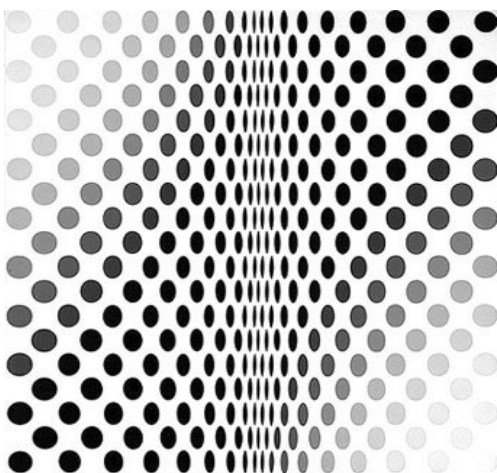

Hockney, Veliki pljusk.

OP ART

Vasarely, Zebra

Riley, Metamorphosis.

Op ali optical art – optična umetnost se je uradno prvič predstavila leta 1965 V Muzeju sodobne umetnosti v New Yorku, v okviru razstave The Responsive Eye, ki jo je pripravil William Seitz. Na tej razstavi so sodelovali **Victor Vasarely** (1908-97), Jesus Rafael Soto (1923) in **Bridget Riley** (1931).

-Novo v delih Op arta je bilo, da so s posebno tehniko slikanja dosegli optične učinke in iluzijo gibanja, čeprav je bila površina slike statična. To pa je bilo mogoče le ob sodelovanju gledalca.

-Gre za optično – psihološko sodelovanje, ki je omogočalo gledalcu, da je tudi sam dojel iluzijo gibanja, ki jo je ustvaril umetnik. Gledalec, ki je osredotočil svojo pozornost na sliko ali (se premaknil) na prostor, tako da je sliko kar najbolje videl, je dejansko vzpostavil stik z umetniškim delom.

[Kliknite tukaj za več o Bridget Riley.](#)

[Kliknite tukaj za več o Victorju Vasarelyju.](#)

KINETIČNA UMETNOST

Z matematično natančnostjo zasnovana dela kinetične umetnosti niso razkrivala slogovnih značilnosti avtorja niti njegovih čustev, omejevala so se na prikazovanje samih sebe. Kinetične konstrukcije so se dejansko premikale in se s tem razlikovale od opartovskih stvaritev, ki so zgolj vzbujale vtis gibanja.

Calder, Mobile, leta 1937.

-Gibanje so lahko povzročile lastnosti nekega dela (mobile), vgrajeni mehanizmi ali poseg gledalcev. Te so namreč spodbujali, naj delo razstavi in ga spet sestavi ter s tem spremenijo njegov prvotni videz.

-Ameriški kipar **Alexander Calder** (1898-1976) je »oče« mobilov (skulptura kinetične umetnosti, ki je sestavljena iz premikajočih se delcev).

[Kliknite tukaj za več o avtorju.](#)

-Umetnost je tako izgubila svojo avro svetosti in nedotakljivosti, gledalec pa vlogo njenega pasivnega opazovalca. Tudi umetniki so se odpovedovali narcisoidnemu protagonizmu, ki so ga različne smeri informela pogosto poudarjale, in celo skušali izničiti lastno identiteto znotraj skupinskega delovanja. Takšni nazori pa niso mogli obstati, saj so se nekateri pripadniki skupin dokaj kmalu razvili v močne, samosvoje osebnosti.

BODY ART

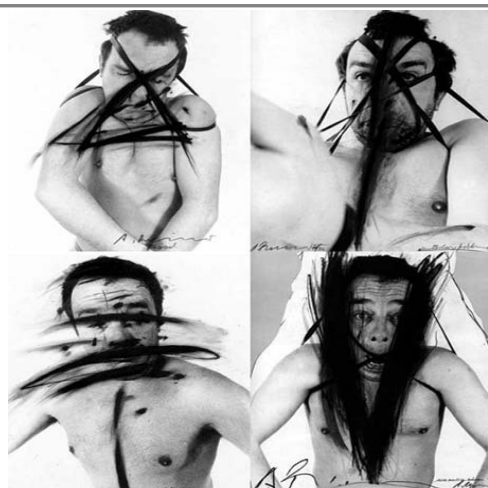
Ko si je Duchamp nadel oblačila Rose Selavy, se prekril s peno za britje, da bi spremenil lastne poteze ali ko si je dal na glavi obriti lase v obliki zvezde, ki jih je ovekovečil fotografski aparat Mana Raya, je dal svojemu telesu umetniški pomen in ga spremenil v umetniško delo.

-Za body art, ki se je uveljavil v poznih šestdesetih in sedemdesetih letih, pa je značilno predvsem mazohistično vedenje. Umetniki so s krvavimi posegi v lastno telo želeli izraziti eksistencialne stiske in nasilje.

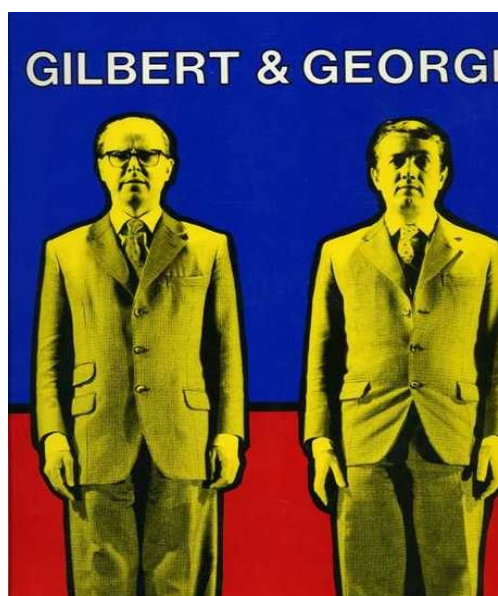
-Duchampova šaljiva ironija je že v zgodnjih šestdesetih letih odmevala v delih **Piera Manzonia** (1933-63), ki je leta 1961 naredil več oseb za Žive kipe, tako da se je na njihova telesa podpisal in jih opremil s spričevalom o pristnosti. Istega leta je Manzoni zbudil, ogorčenje in zgražanje javnosti z Umetnikovim govnom - 90 konzervami z umetnikovimi iztrebki, ki jih je prodajal na grame po dnevni ceni zlata.

[Kliknite tukaj za več o avtorju.](#)

-Avstrijski ustvarjalec **Arnulf Rainer** (r. 1929) se je dal fotografirati v nenaravnih položajih, katerih surovost je poudaril tako, da je

Arnulf Rainer

Gilbert & George

ARTEPOVERA (»REVNA« UMETNOST)

Leta 1967 je kritik Germano Celant pod vplivom »revnega gledališča« Poljaka Jerzyja Grotowskega skoval izraz »revna umetnost« (arte povera). Ti umetniki so želeli v svojo ustvarjalnost vnesti prvinske naravne in tehnološke elemente, elemente iz vsakdanje sodobne stvarnosti in jih predstaviti takšne kot so.

fotografije porisal s silovitimi in močnimi potezami čopiča. V delih angleških umetnikov **Gilberta & Georgea** (Gilbert, r. 1943; George, r. 1942), ki sta se razglasila za živa kipa, svoje življenje pa imenovala umetniški kontinuum, je težnjo po povzročanju bolečine zamenjal rahlo ironičen narcisizem.

[Kliknite tukaj za več o Arnulfu Rainerju.](#)

[Kliknite tukaj za več o Gilbertu & Georgeu.](#)

-»Revna« umetnost je resničnost upodabljala bolj z razumom kot s čustvom in tako potrdila svojo sorodnost s konceptualno umetnostjo.

-**Mario Merz** (r. 1925) je uporabljal strukturo igluja, ki je bil zanj poln simboličnih vrednot - iglu je zemeljska obla, hkrati pa varno zatočišče, saj se zapre okrog človeka kot svod - in ji dodajal neonske cevi (torej proizvod tehnološke družbe). Te so pogosto razvrščene v obliki Fibonaccijevih števil. To zaporedje je osnova teorije o dinamični simetriji, ki jo je moč aplicirati v umetnosti in živih oblikah.

[Kliknite tukaj za več o avtorju.](#)

Mario Merz, Iglu.

MINIMALIZEM

Za umetnostno smer, ki se je razširila v Ameriki sredi šestdesetih let in je zajela predvsem kiparstvo je kritik Richard Wollheim leta 1965 uporabil izraz »minimalna umetnost«, minimal art.

Donald Judd, leta 1990.

KONCEPTUALNA UMETNOST

Konceptualna umetnost je pogosto zastavljala takšne uganke in z najpreprostejšimi idejami

-Označevali pa so jo tudi z imeni ABC art, object sculpture, cool art, primary structures ali literalist art, ki so ponazarjala njene bistvene značilnosti.

-Med vodilne predstavnike te smeri uvrščamo umetnike, kot so **Donald Judd**, Robert Morris, Carl Andre, Sol Lewitt in Tony Smith.

-Njihovim kiparskim stvaritvam iz različnih materialov so bile skupne stroge in hladne osnovne geometrične oblike velikih razsežnosti. Prav zaradi monumentalne zasnove so bile v neposrednem odnosu z okoljem in pogosto so dobile značaj arhitekturne stvaritve. Gledalec jih ni le opazoval, lahko je celo hodil po njih, kot bi bila pred njim odprta arhitektonska struktura.

[Kliknite tukaj za več o Donaldu Juddu.](#)

-Tako je Gino de Dominicis (r. 1947) na Beneškem bienalu leta 1972 razstavil duševno prizadetega mladeniča, ki je sedel na zamejenem prostoru in se izpostavlj

navajala gledalca k daljnosežnemu razmišljanju, pri čemer pa se ni odrekala travmatskim presenečenjem.	pogledom gledalcev. Antonio Paradiso (r. 1936) je pripravil performans, med katerim se je bik paril z mehansko kravo. Takšni izzivi so spodbujali psihično odzivanje občinstva.
--	---

Zanimivo: še dve zanimivi umetniški smeri iz obdobja 60-ih in 70-ih let.

-LAND ART - nekateri umetniki land arta so se v iskanju krajev, kjer bi našli navdih za svojo ustvarjalnost, umaknili iz mestnega okolja. Gledalec, ki bi želel odkriti in si v živo ogledati Spiralni pomol Roberta Smithsona (1938-73) iz leta 1970 na Velikem slanem jezeru v Utahu, bi moral opraviti enako pot kot umetnik. Moral bi se približati naravi in zapustiti prostor, v katerem živi. Namesto tega pa se lahko sprijazni tudi s tem, da je umetnina nedostopna, tako rekoč sveta, ter se omeji zgolj na gledanje fotografskih posnetkov in načrtov zanjo. Toda umetniško delo, ki sicer obstaja, a ga ni mogoče videti, je na robu abstrakcije. Od gledalca zahteva, da vanj verjame, čeprav ga ni neposredno doživel.

-ANALITIČNO SLIKARSTVO - v šestdesetih in sedemdesetih letih zasledimo v Evropi eksperimente, podobne eksperimentom minimalističnega slikarstva v Ameriki. V poznih šestdesetih letih sta v Franciji nastali skupini BMPT in Support - Surface, katerih predhodnik bi lahko bila serija modrih Monochromes Yvesa-Kleina (1928-62). Enako vlogo je imelo tudi delo Piera Manzoni in Giulia Paolinija, nabito s konceptualnimi idejami. Manzoni je že med letoma 1958-60 predstavil svoje bele Achromes, pri katerih je slikarstvo skrčil zgolj na surovo, s kaolinom prepojeno podlago. Paolini pa je prikazal temeljne prvine slikanja leta 1960 v Geometrični risbi, preprostem pravokotnem platnu, ki je osnova za morebitno nadaljnjo upodobitev. Carmen Morales (r. 1942) je ustvarjala diptihe, ki sta jih sestavljali dve platni, eno popolnoma poslikano, drugo pa surovo, in z njimi povečevala absolutno izvirnost slikarske stvaritve.